

molt la avia atrobada tots temps obedient», *Blanq.* xxii (NCL. I, 142.15); cosa semblant en II, 187.9, i *Merav.* II, 105. També hi vacillen els mss. d'Eiximenis, puix que hi ha *mellor* algun cop en el *Terç* (NCL. VI, 146), si bé sembla que aquí és ja *millor* el que prepondera (NCL. VI, 109, 147 etc.). I així ho anem trobant cada cop més: «per dar *millor* endrés que jo puga en los dits afers ---», doc. cancelleresc de 1322 (Finke, *Acta Ar.* III, 407); «tots acordaren / fos son marit / Joseph --- / la maridada / del marit vell / prengué¹⁰ l'anell / en senyal d'arra / *millor* que Sarra, / la riallosa», JRoig (*Spill*, 11168). Però encara trobem *mellor* molt més sovint que *millor* (49.16) en el ms. de la *Quaresma* de StVicentF (49.16, 49.17bis, 53.137, 139 bis, 140).

És el que es va consolidar definitivament en la llengua literària, i ja a la fi del període clàssic. Però *mellor* (*maljó* etc.) encara és ben viu modernament, i no sols pròpiament dialectal, que no ho era, perquè apareix en molts llocs, i àdhuc cal dir que en el dialecte central ha estat popular fins al S. XX, en què jo no sentia a cada moment en els barris vells de Bna., de vegades inclús gent jove; a casa meua deien *miljó* tots, fora d'algun ancià; però no deixaven d'usarlo, i fins i tot escriure'l, gent distingida, i entre ells alguns escriptors dels millors, de famílies conservadores en el parlar, o en certs contextos familiars o prosaics: així ho escriu molt sovint Maragall en els seus articles, p. ex. en els necrològics de Manyé i Flaquer (1910, *O. C.* 1960, I, 905b i passim); «el llibre em va semblar el *mellor* vostre» escrivia Pijoan a Cor. (carta autògrafa, 3-III-1912, pub. en els *Diaris i Records* d'aquest, vol. II).

De llavors ençà aquesta forma s'ha extingit bastant a Barcelona, però es continua sentint en el camp, i no sols a la Selva: a un home de l'Esparrà sento *maljó* 1968, a moltes dones d'edat en el Maresme, 1970 ---, i pertot amb *l* i no *y*, en aquesta zona on *-y-* és popularment de llei quan ve de *-Ll-*. Anàlogament *ax maljó kamí*, a Formentera, 1963, *maljó* a un home d'aspecte ciutadà en un poble de Menorca (1964); si bé en això deu haver-hi algun contrast amb Mallorca, que altrament Ferrer Ginart no hauria advertit que «*mellor* és molt corrent», en el pròleg de les seves *Rondaies de Menorca*; amb tot, també trobem *millor* en J Vivó (1715-80) en una de les seves gloses (Camps Merc., *Folk. Men.* I, 221).

En aquesta illa, almenys en el parlar vulgar i dialectalitzant, és dels pocs llocs, on té curs la forma femenina analògica *millora* (i per cert amb *-i-*): «Sa madòna, si vol tenir bon corral - mati sa gallina *millora*, per Nadal», Camps Merc., *o. c.* I, 277; més vigor té encara en ross., si bé el fet que allà es digui més aviat *miljune* que *miljura*, mostra que és creació força moderna.

El català antic conservà el descendent del neutre llatí *MĒLIŪS* amb el paper d'adverbi, tal com ho feren l'it. *miglio* (oposat a l'adj. *migliore*, almenys en la llengua clàssica i antiga), el fr. *mieux*, i l'oc. ant. *mielhs* (que encara hi viu en gran part del domini, i més en certes combinacions de frase). Així ho trobem en català, des dels orígens: «nós trametem lletres --- als ca-

nonges --- per ço que *mi<l>ls* se tinguen ab vós», carta de c. 1251, del seu enviat ribagorçà B. de Liri, al bisbe d'Urgell (PPujol, *DocVgUrg.*, 16.73).

Mills, com a adv., és d'ús general en el S. XIII, àdhuc a la fi, en Llull, per exemple (no és de Llull l'exemple de *millor* adv. en el *Blanq.* citat per *AlcM*, sinó de l'ed. valenciana modernitzada del S. XVI): «Natana dix que moltes dones havia, en lo capítol, qui sabrien *mills* dir la consolació que ella», «ella havia *mills* co-nexença de les dones», *Blanq.* (NCL. I, 143.28, 142.13, i així mateix II, 178.2, i passim en totes les obres); «y aurà altre creador, que primer e *mils* y sia», *Cost. Tort.* (1272, f° 49r.15a); poc varia això en el S. XIV i ho continuen alguns autors d'estil molt conservador en el XV (ex. del *Tirant de Galba*, Ag. III, 314), però ja hi devia ser més o menys artificios. En Eiximenis encara predomina l'ús de *mills* (p. ex. *Terç*, NCL. VI, 34), si bé ja hi apareix, almenys en certes combinacions, l'ús adverbial de *millor*: «qui cantava *millor*, o lo papagay o l'ase» (ib., 154); i ja se'n veu algun testimoni bastant segur des de 1373 («--- que puxa *millor* sostenir les messions», en un ordenament de confraries, *CoDoACA* XL, 164).²

DERIV.: *Millorar* [fi S. XIII]: «totes altres coses que sien generals o veynals, s'adoben e-s reparen e-s *melloren*, o-s muden o-s destroexen», *CostTort* (1272, f° 9r.8b; *Ol.*, p. 2); «tot se pot *millorar*», *VidesR* (108r2, n. 41); sovint fou antigament 'prosperar': «yo isc d'aquesta selva e vaig cercant mon prou, e estaria ab senyor on me pugués *mellorar*, e que ell per mi prengué *mellorament*», Llull (*Blanq.* I, 269.8). I així no és estrany que, ocasionalment, prengui un matís que és quasi el mateix que 'créixer físicament': «batejaren-lo --- e meteren-li nom En Jacme --- E lo dit infant En Jacme cresqué e *mellora* més, en un jorn, que altre no fera en quatre».³ En coincidència amb el sentit del cast. *medrar*; el qual hom explica per simple evolució fonètica de *MELIORARE* > cast. *mejorar*, pron. ant. *mejorar*, sincopat *mejar* > *me(ž)drar*.

El cas estrany i curiós és que aquest mateix *medrar* es trobi en algunes fonts del català antic i en gall.-port. *medrar* (ja freqüent en textos clàssics o populars del S. XVI: Moraes). En la nostra llengua en tenim ja alguns testimonis en grans autors de fi S. XIV i S. XV, de llenguatge i lèxic totalment genuí: «hòmens --- qui abunden en molt parlar o en pintat raonar: a tart los trobarets que prosperen e *medren*; e no és maravel·la, car lur enginy meten, e lur temps despenen, en parlar», Eiximenis, *DoComp.*, NCL., 105); «La gran Sagont / --- /, huy dit Morvedre, / no speres *medre* / pus en crexença / ---», JRoig (*Spill*, 7152); i en Ausiàs apareix, ultra *medrar* (LXXXVI, 6), el present *desmedre* (LXXXVI, 7), que Bohigas interpreta «mellorar, prosperar» i «empitjoro». Val a dir que, després, això en la nostra llengua decaigué fins a desaparèixer quasi generalment (i no recomanaria pas restaurar-ho), sense deixar gaire més rastre que en un dialecte, però justament és allà on menys podríem esperar-nos un castellanisme: en el Rosselló, on vaig sentir *medrà* 'prosperar' i 'guanyar-se la vida', a vinyaters de Cebes-